

दमक नगरपालिका, भापा
स्थानीय राजपत्र

वर्ष : ४

प्रमाणीकरण मिति : २०७६/१२/२१

संख्या : १३

प्रकाशन मिति : २०७७/१/४

भाग : २

२०७७ सालको नियमावली संख्या : २

दमक नगर स्वास्थ्य नियमावली

प्रस्तावना : नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन गर्न, नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापन गर्न तथा स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने स्वास्थ्य संस्थाहरूको सञ्चालन अनुमति प्रक्रिया, गुणस्तर मापदण्ड अनुगमन, नियमन, व्यवस्थापन संयन्त्र, सेवा विस्तार, स्तर वृद्धि जस्ता प्रक्रियालाई सरल, सहज र प्रभावकारी बनाई नगरपालिकामा स्वास्थ्य सेवालार्ई थप व्यवस्थित, जनमुखी र गुणस्तरीय बनाउन वाञ्छनीय भएकाले नगरपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन, २०७५ को दफा ५० ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी, दमक नगरपालिकाले यो नियमावली बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : १) यो नियमावलीको नाम “ दमक नगर स्वास्थ्य नियमावली, २०७६ ” रहेको छ ।
२) यो नियमावली तुरुन्त लागू हुनेछ ।
२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,
क) “संघीय जनस्वास्थ्य ऐन” भन्नाले जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ लाई सम्झनु पर्छ ।
ख) “ऐन” भन्नाले दमक नगरपालिकाको “स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन २०७५” लाई सम्झनु पर्छ ।
ग) “निर्देशिका” वा “कार्यविधि” भन्नाले यस नियमावलीको कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाले जारी गर्ने निर्देशिका वा कार्यविधि सम्झनु पर्छ ।
घ) “नगरपालिका” भन्नाले दमक नगरपालिका सम्झनु पर्छ ।
ङ) “नगरपालिका क्षेत्र” भन्नाले दमक नगरपालिकाको भू-भाग सम्झनु पर्छ।
च) “कार्यपालिका” भन्नाले दमक नगरपालिकाको नगर कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।
छ) “प्रमुख” भन्नाले नगरपालिका नगर प्रमुख सम्झनु पर्छ ।
ज) “प्रमुख प्रशासकीय” अधिकृत भन्नाले दमक नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्छ र “लेखा प्रमुख” भन्नाले दमक नगरपालिकाको लेखा प्रमुखलाई सम्झनु पर्छ ।
झ) “अनुगमन समिति” भन्नाले दमक स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन, २०७५ को दफा ११ बमोजिम यस नियमावलीको नियम ४९ मा व्यवस्था भएको अनुगमन समितिलाई सम्झनु पर्छ ।
ञ) “चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मी” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न सम्बन्धित परिषद्बाट अनुमतिप्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

- ट) “व्यवस्थापन समिति” भन्नाले स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन, २०७५ को दफा ७ को उपदफा (१) र (२) बमोजिम गठित स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्छ ।
- ठ) “स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका, इजाजतपत्र लिएका सरकारी, गैह्रसरकारी, निजी, सामुदायिक र सहकारीको रुपमा संचालित नगरपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा ऐनको दफा ६ र दफा ८ बमोजिमका स्वास्थ्य संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।
- ड) “शाखा” भन्नाले कार्यपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई सम्बन्धी शाखा सम्झनु पर्छ ।
- ढ) “सुरु अस्पताल” भन्नाले विरामी उपचारका लागि दर्ता गर्न गएको शुरु अस्पताललाई सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रेषण भई आएको भएता पनि पुन अर्को अस्पतालमा प्रेषण गर्नु पर्ने अस्पताललाई समेत सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद-२

आधारभूत र आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन

३. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त हुने : १) प्रचलित कानूनले तोकेका आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरू प्रत्येक नागरिकलाई निःशुल्क उपलब्ध हुनेछन् ।
- २) उपनियम (१) को प्रयोजनका लागि अनुसूची-१ मा तोकिएका आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरू नगरपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्था मार्फत उपलब्ध गराउनेछ ।
- ३) उप नियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि स्थानीय आवश्यकता, औचित्य र स्रोतको उपलब्धताका आधारमा कार्यपालिकाले आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरूको सूची थप गर्न सक्नेछ ।
- ४) उप नियम (३) बमोजिम थप गरिएका आधारभूत स्वास्थ्य सेवाकालागि नगरपालिकाले थप स्रोतको व्यवस्थापन गर्नेछ ।
- ५) उप नियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नगरपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्र पर्ने संघीय र प्रदेश सरकार मातहतमा संचालित कुनै

स्वास्थ्य संस्था मार्फत वा गैरसरकारी तथा निजी स्वास्थ्य संस्थाबाट संचालित स्वास्थ्य संस्थासँग सम्भौता गरी आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(६) नगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालित प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले आफूले प्रदान गर्ने आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको विवरण, सम्बन्धित स्वास्थ्यकर्मीको जिम्मेवारी र कर्तव्य समेत खुल्ने गरी सूचना पाटी सबैले देख्ने स्थानमा सार्वजनिक रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

४. आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नुपर्ने : १) स्वास्थ्य संस्थाले ऐनको दफा, ३४ बमोजिम प्रदान गर्नु पर्ने आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(क) नगरपालिका भित्रका निजी, गैर सरकारी तथा नगर अस्पताल वा प्राथमिक अस्पतालहरूले आफूले प्रदान गर्ने सेवाको सम्बन्धमा चौबिसै घण्टा आकस्मिक सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(ख) नगरपालिकाभित्र रहेका अन्य स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा संभव हुने उपचार तत्कालै गर्नु पर्नेछ ।

(ग) नगरपालिका भित्रका निजी, गैर सरकारी तथा नगर अस्पताल वा प्राथमिक अस्पतालहरूले प्रचलित कानून बमोजिम आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

२) नगरपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालित प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले आफूले प्रदान गर्ने आकस्मिक सेवाको विवरण, सम्बन्धित स्वास्थ्यकर्मीको जिम्मेवारी र कर्तव्य समेत खुल्ने गरी आकस्मिक उपचार कक्षमा सबैले देख्ने स्थानमा सार्वजनिक रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

३) आकस्मिक सेवा प्रदान गर्ने नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाहरूले आफूले प्रदान गरेको सेवामध्ये आधारभूत स्वास्थ्य सेवाभित्र पर्ने आकस्मिक उपचार निःशुल्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ र आधारभूत सेवा बाहेकको आकस्मिक उपचारको खर्चको व्यवस्थापन स्वास्थ्य बीमा भएकोमा सोही बीमाबाट र बीमा नभएमा विरामी ल्याउने नजिकको नातेदार वा संरक्षकले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

- ४) नगरपालिकाभित्र संचालित आकस्मिक सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालले अटुट रुपमा आवश्यक पानी, बिजुली, संचार, यातायात, कर्मचारी आवास, आकस्मिक फार्मोसी, आकस्मिक मर्मत सम्भार, आकस्मिक निदान सेवा, अक्सिजन, सुरक्षा प्रावधान आदिको विशेष व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- ५) एकै पटक धेरै आकस्मिक सेवाग्राहीहरु उपचारका क्रममा आएको अवस्थामा सेवाग्राहीको जोखिमको प्राथमिकीकरण गरी सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।
- ६) अति विपन्न, बेवारिसे, तत्काल संरक्षक र अभिभावक नभएका सेवाग्राहीलाई आधारभूत र आकस्मिक सेवाबाट बन्चित गरिने छैन । त्यस्ता सेवाग्राहीलाई स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन नगरपालिकाले आफ्नो कोषबाट खर्च व्यहोर्ने छ ।
- ७) विपन्न नागरिकको स्वास्थ्य उपचार सम्बन्धमा कार्यपालिकाले छुट्टै कार्यविधि निर्माण गरी नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखाबाट कार्यान्वयन गर्नेछ ।

५. **आकस्मिक स्वास्थ्य सेवामा संलग्न स्वास्थ्य कर्मी तथा कर्मचारीलाई थप सुविधा दिनुपर्ने :** आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्थाले आफु मातहत कार्यरत स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीहरुलाई देहायको थप सुविधाप्रदान गर्न सक्नेछ :

- (क) नियमित कार्यालय समय बाहेक काम गरे वापत सम्बन्धित स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीले खाईपाई आएको आधारभूत पारिश्रमिकको अतिरिक्त नगरपालिकालाई आर्थिक भार नपर्ने गरी अस्पताल व्यवस्थापन समितिले आफ्नो आम्दानी हेरेर थप सेवा सुविधा र कार्यबोझ तथा कार्य प्रकृतिका आधारमा प्रोत्साहन सुविधा समेत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (ख) अतिरिक्त समय काम गर्नु पर्दा अधिकार प्राप्त अधिकारीले खटाएको हुनु पर्नेछ ।
- (ग) आकस्मिक स्वास्थ्य सेवामा खटिने स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीहरुलाई कार्य सम्पादन मूल्यांकन, तालिम तथा वृत्ति विकासको अवसर प्रदान

गर्दा प्राथमिकताका साथ विशेष ग्राह्यता प्रदान गर्ने र क्षमता अभिवृद्धिको व्यवस्था स्वास्थ्य संस्थाले मिलाउनु पर्नेछ ।

६. **प्रेषण सेवा :** १) स्वास्थ्य संस्थामा आएका सेवाग्राहीलाई उपयुक्त कारणले सेवाप्रदान गर्न नसकिने अवस्था भएमा आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध भएको सेवा प्रदान गरी थप सेवाको लागि त्यस्ता सेवा ग्राहीलाई सो सेवा प्राप्तहुन सक्ने स्वास्थ्य संस्थामा समन्वय गरी प्रेषण गर्नु पर्नेछ । तर आफ्नो संस्थामा उपयुक्त सेवा र जनशक्ति हुँदाहुँदै अर्को स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्न पाईने छैन ।

२) उपनियम (१) बमोजिम सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले प्रेषण गर्ने संस्थाको पूर्व पहिचान गरी सो को अध्यावधिक सूची राख्नु पर्नेछ, र प्रेषण गर्दा तत्काल सेवाको सुनिश्चिता गरेर मात्र पठाउनु पर्नेछ ।

३) उपनियम (१) बमोजिम विरामीलाई अन्य स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्दा पृष्ठपोषण उल्लेख गरी निर्दिष्ट प्रेषण पूर्जा सहित प्रेषण गरी विवरण अध्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

४) उपनियम (२) बमोजिम प्रेषण भई आएका विरामीलाई डिस्चार्ज गर्दा प्रेषण फिर्ती पूर्जा सहित डिस्चार्ज गरी सो को विवरण अध्यावधिक रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

५) प्रेषण सेवामा लाग्ने एम्बुलेन्स वा यातायत खर्च सम्बन्धी व्यवस्था कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(६) प्रेषण गर्दा प्रेषित गर्ने स्वास्थ्य संस्थाले उपलब्ध गराउने न्युनतम उपकरण र सेवा सुविधाहरू प्रचलित प्रेषण मापदण्ड बमोजिम हुनेछ ।

७. **इच्छाईएको स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्न सकिने :** १) नियम ६ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सुरु अस्पतालमा उपलब्ध नभएको सेवाका लागि प्रेषण गर्नुपर्ने अवस्था भएमा सेवाग्राहीको इच्छा बमोजिम निजलाई पायक पर्ने वा चाहेको स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्न बाधा पुग्ने छैन ।

(२) प्रेषण सम्बन्धी अन्य कुरा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

८. **जानकारी दिनु पर्ने :** १) अस्पतालमा उपचार गर्न आएका विरामीलाई देहायको अवस्थामा निजलाई जानकारी दिन नसकिने भएमा निजको नजिकको नातेदार वा विरामी लिई आउने व्यक्तिलाई विरामीको अवस्थाको बारेमा जानकारी दिनुपर्नेछ :

- क) अचेत वा अर्धचेतमा भएको अवस्था,
- ख) मानसिक सन्तुलन गुमेको अवस्था,
- ग) बोल्न, सुन्न वा देख्न नसक्ने अवस्था र
- घ) अनुमति दिएको अवस्थामा ।

२) माथि जुनसुकै कुरा उल्लेख गरिएको भएतापनि आकस्मिक अवस्था भै तत्काल उपचार सेवा प्रदान गर्नु परेमा Life Saving Treatment प्रदान गर्नका लागि विरामी वा उसको नजिकको व्यक्तिलाई सेवा दिनु पूर्व जानकारी प्रदान गर्न नसकिने अवस्था भएमा पूर्व जानकारी दिन बाध्य हुनेछैन ।

९. **डिस्चार्ज सारांश :** १) आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा भर्ना भई उपचार गराएको विरामीलाई डिस्चार्ज सारांश सामान्य तथा **अनुसूची-२** को ढांचामा दिनु पर्नेछ ।

२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायको विवरणहरु उल्लेख गरी स्वास्थ्य संस्था आफैले फरक ढांचामा डिस्चार्ज सारांश बनाउन बाधा पर्ने छैन :

- क) विरामीको परिचयपत्र नम्बर
- ख) मुख्य समस्याहरु
- ग) भौतिक परीक्षण गर्दा प्राप्त रिपोर्टको सारांश
- घ) तत्काल गरिएको परीक्षणको सारांश
- ङ) उपचारको क्रममा भेटिएका तथ्यहरु
- च) उपचारमा अपनाईएको प्रक्रिया
- छ) उपचारको क्रममा स्वास्थ्य संस्थामा रहेको अवधि
- ज) गरिएको उपचारको विवरण

- भ) डिस्चार्ज हुँदाको अवस्था, सो समयमा दिएको निर्देशन तथा डाईट, व्यायाम, उपचार पद्धति, औषधिको मात्रा, प्रक्रिया तथा अवधि,
- त्र) पुनःआउनु पर्ने वा नपर्ने कुराको जानकारी
- ट) निदानात्मक (डायग्नोस्टिक) जाँचहरूको रिपोर्टको सारांश
- ठ) अन्य आवश्यक कुराहरु

१०. विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धी व्यवस्था : १) नगरपालिकाले संचालन गरेका अस्पतालमा विशेषज्ञ सेवा उपलब्ध गराउन संघीय र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी नगरपालिकाले आवश्यक जनशक्ति तथा उपकरणको व्यवस्था गर्नेछ ।

- २) नगरपालिकाले संघ तथा प्रदेश सरकार र अन्य संघ संस्था तथा अस्पतालहरूसँगको समन्वय र साभेदारीमा नियमित विशेषज्ञ सेवा तथा विशेषज्ञ घुम्ती शिविर संचालन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-३

स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन

११. व्यवस्थापन समितिको गठन र पदाधिकारीहरूको पदावधि : ऐनको दफा ७ बमोजिम नगरपालिका अन्तर्गत स्थापना र संचालन भएका स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको पदावधि गठन भएको मितिले दुई वर्षको हुनेछ ।

१२. पदावधि रिक्त हुने : निम्न अवस्थामा मनोनित सदस्यहरूको पद रिक्त हुनेछ ।

- (क) मृत्यु भएमा ,
- (ख) राजिनामा दिएमा ,
- (ग) बिना सूचना लगातार तीन पटक समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा
- (घ) फौजदारी अभियोग दर्ता भएमा,
- (ङ) पदावधि समाप्त भएमा,

(च) स्वास्थ्य संस्थाको अहित हुने काम गरेको ठहर भएमा ।

१३. व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ,

- (क) स्वास्थ्य संस्थाबाट गुणस्तरीय, प्रभावकारी एवं दिगो सेवा प्रवाहको लागि स्वास्थ्य संस्थाको उन्नति र विकासको सन्दर्भमा आवश्यक नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा र निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- (ख) स्वास्थ्य सेवाको पहुँचवाट वञ्चित स्थानीय समुदायलाई स्वास्थ्य सेवाको पहुँचको सुनिश्चितता गर्न आवश्यक कार्यहरू गर्ने तथा अल्पसंख्यक, आदिवासी, जनजाति, ज्येष्ठ नागरिक, विपन्न वर्ग, पिछडा वर्ग, अपांग, बालबालिका, किशोर किशोरी, महिला समूह र दुर्गम क्षेत्रलाई समेत मध्यनजर राखी स्वास्थ्य संस्थाको प्राथमिकता र योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ग) स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापन र सञ्चालनका लागि आवश्यक स्रोत, साधन जुटाउन पहल गर्ने, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने ।
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रवाह भएका सेवाहरूको नियमित अनुगमन र समीक्षा गरी सेवाको निरन्तर रूपमा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न आवश्यक निर्णय लिने ।
- (ङ) स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितताको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ।
- (च) स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम, खोप कार्यक्रम, मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम लगायतका राष्ट्रिय अभियान तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ।
- (छ) अति विपन्न, असहाय तथा अपाङ्ग व्यक्तिहरूलाई निशुल्क वा सहूलियत पूर्ण स्वास्थ्य सेवाप्रदान गर्न आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ।
- (ज) स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत जनशक्तिको क्षमता विकास र एवं बृत्ति विकासको लागि आवश्यक कार्य गर्ने ।

- (भ) कर्मचारीहरूबाट उत्कृष्ट कार्य सम्पादनको व्यवस्था मिलाउन प्रशासनिक नेतृत्वलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।
- (ञ) कर्मचारीको कार्य विवरण तयार गर्ने, अभिमुखीकरण, तालिम र प्रोत्साहन तथा अन्य सेवा सुविधाको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ट) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक सम्पत्तिको एकीन तथ्यांक अध्यावधिक गर्ने एवं सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने, गराउने ।
- (ठ) स्वास्थ्य संस्थामा भौतिक पूर्वाधार, औषधि, स्वास्थ्यकर्मी र स्वास्थ्य उपकरणहरूको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न आवश्यक समन्वय गर्ने, स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक संरचना तथा मर्मत संभारको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ड) स्वास्थ्य संस्थाबाट दिईने सेवाको लक्ष्य अनुसार प्रगति भए नभएको अनुगमन गर्ने ।
- (ढ) स्वास्थ्य संस्थाको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष पेश गर्ने।
- (ण) अधिल्लो बैठकले गरेका निर्णयहरूको कार्यन्वयनको स्थिति बारे पुनरावलोकन गरी जनस्वास्थ्य का कार्यक्रम तथा स्वास्थ्य सेवा संचालन आदिमा आएका समस्या समाधान गर्न पहल गर्ने र समाधान हुन नसकेका समस्याहरू समाधानका लागि नगरपालिका तथा सम्बन्धित निकायलाई पठाउने ।
- (त) नगरपालिकाले वनाएको आवधिक कार्यक्रम कार्यन्वयन, अनुगमन, समीक्षा र आवधिक प्रतिवेदन तयार गरी नगरपालिकामा पठाउने ।
- (थ) नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, बमोजिम स्वास्थ्य सम्बन्धी स्थानीय तहको एकल तथा साभा अधिकारहरू कार्यन्वयनका लागि व्यवस्थापन, समन्वय र सहयोग गर्ने ।
- (द) नगरपालिकाले तोके बमोजिमका अन्यकार्यहरू गर्ने ।

१४. व्यवस्थापन समितिको बैठक : १) व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको निर्देशनमा समितिको सदस्य सचिवले कम्तिमा महिनाको एक पटक समितिको बैठक

बोलाउनु पर्ने छ तर आवश्यकता अनुसार जुनसुकै समयमा पनि बैठक बस्न सक्ने छ ।

- २) समितिका सदस्यहरुको बहुमतको उपस्थिति भएमा बैठकको गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
- ३) समितिको निर्णय उपस्थित सदस्यहरुको बहुमतबाट हुनेछ र कुनै विषयमा मत विभाजन भई बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिन पाउनेछन् तर आमन्त्रित सदस्यले मतदानमा भागलिन पाउने छैनन् ।
- ४) व्यवस्थापन समितिको अध्यक्षको अध्यक्षतामा बैठक बस्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा समितिको जेष्ठ सदस्यले अध्यक्षता गर्ने छ ।
- ५) बैठकको निर्णय अध्यक्ष र सदस्य सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।
- ६) व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

१५. दमक अस्पताल विकास समितिको कोष : १) दमक अस्पताल विकास समितिको एक कोष रहने छ र सो कोषमा देहायका रकमहरु रहनेछन् :

- (क) नगरपालिकाबाट प्राप्त रकम ।
 - (ख) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको आम्दानी रकम ।
 - (ग) स्वदेशी व्यक्ति, दाता, गुठी वा संस्थाबाट प्राप्त रकम ।
 - (घ) संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम ।
 - (ङ) व्यवस्थापन समितिको पहलबाट संकलित चन्द्रा सहयोग वापत प्राप्त रकम ।
 - (च) वैदेशिक अनुदान, संघ संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त अनुदान वा सहयोग रकम ।
 - (छ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।
- २) कोष संचालनका लागि व्यवस्थापन समितिले आवश्यकता अनुसार कार्यविधि बनाई संचालन गर्न सक्नेछ ।
 - ३) उपनियम (१) को खण्ड (च) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नु अगाडि प्रचलित कानून बमोजिम स्वीकृत लिनु पर्नेछ ।

१६. **खाता सञ्चालन** : दमक अस्पताल व्यवस्थापन समितिको खाता संचालन दमक अस्पतालको मेडिकल सुपरिटेण्डेण्ट र दमक नगर कार्यपालिका कार्यालयको लेखा शाखाका कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन गरिनेछ ।
१७. **लेखा र लेखा परीक्षण** : दमक अस्पताल विकास समितिको आयव्यय दुरुस्त राख्ने र प्रचलित कानून बमोजिम लेखा परीक्षण गराउने जिम्मेवारी दमक अस्पतालको मेडिकल सुपरिटेण्डेण्टको हुनेछ ।
१८. **अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरुको कोष** : १) दमक नगरपालिकाको मातहतमा रहेका दमक अस्पताल बाहेकका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आवश्यकता अनुसार कोष स्थापना गर्न सकिनेछ ।
(२) उपनियम (१) बमोजिमको कोष स्थापना र संचालनका लागि दमक नगर कार्यपालिकाले कार्यविधि बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।
१९. **बैठक भत्ता** : स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिको नियमित मासिक बैठकको भत्ता नगरपालिकाले स्वीकृत गरे बमोजिम हुनेछ ।
२०. **निर्देशन पालना गर्नुपर्ने** : कार्यपालिकाले दिएका निर्देशनहरुको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ ।
२१. **नगरपालिकालाई आर्थिक दायित्व सृजना गर्न नहुने** : स्वीकृत बार्षिक कार्यक्रम बाहेक नगरपालिकाको स्वीकृति विना समितिले नगरपालिकालाई थप आर्थिक भार पर्ने गरी दायित्व सृजना गर्ने कार्य गर्नु हुँदैन ।
२२. **अधिकार प्रत्यायोजन** : समितिले आफूलाई प्राप्त अधिकारहरु मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार अध्यक्ष र सदस्य सचिवलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-४
जनशक्ति व्यवस्थापन

२३. पदको किसिम : १) नगरपालिकामा स्वास्थ्य सेवाका दरवन्दीहरू स्थानीय सेवा ऐन बमोजिम हुनेछन् ।
- २) स्थानीय सेवा ऐन नबने सम्म नगरपालिकाका स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीको पद देहायअनुसार रहनेछन् :-
- (क) अधिकृत स्तरका पद
- (ख) सहायक स्तरका पद
- ३) उपनियम (२) मा उल्लेख भएका पदहरूको तह देहाय बमोजिम हुनेछ :-
- (क) अधिकृत स्तर
- (१) अधिकृत स्तर छैठौं तह
- (२) अधिकृत स्तर सातौं तह
- (३) अधिकृत स्तर आठौं तह
- (४) अधिकृत स्तर नवौं तह
- (५) अधिकृत स्तर दशौं तह
- (ख) सहायक स्तर
- (१) सहायक स्तर पहिलो तह
- (२) सहायक स्तर दोस्रो तह
- (३) सहायक स्तर तेस्रो तह
- (४) सहायक स्तर चौथो तह
- (५) सहायक स्तर पाँचौं तह
- ४) यो नियमावली प्रारम्भ हुँदाका बखत नगरपालिकामा कायम रहेका पदहरू यसै नियमावली बमोजिम रहेको मानी सोही बमोजिम तह मिलान गरिनेछ ।

२४. पदपूर्ति : १) नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीहरू स्थानीय सेवा ऐन बमोजिम प्रदेश लोकसेवा आयोगबाट पदपूर्ति गरिनेछ ।

२) उप नियम (१) बमोजिम प्रदेश लोक सेवा आयोग गठन नभएसम्म वा स्थानीय सेवा ऐन नबनेसम्मका लागि नगरपालिकाको अनुरोधमा संघीय लोक सेवा आयोगबाट पदपूर्ति गर्न बाधा पर्ने छैन ।

२५. सरुवा गर्न सक्ने : १) नगरपालिकाले आफू अन्तर्गतको स्वास्थ्य सेवाको कुनै कर्मचारीलाई नियम २३ को उपनियम (३) को अधीनमा रही एउटा स्वास्थ्य संस्थाबाट अर्को स्वास्थ्य संस्थाको समान पदमा सरुवा गर्न सक्नेछ ।

२) उपनियम (१) बमोजिम कर्मचारी सरुवा गर्दा लिइने आधार तथा मापदण्ड नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२६. काजमा खटाउन सकिने : १) नगरपालिका भित्रको स्वास्थ्य सेवालार्ई व्यवस्थित गर्न आफू मातहतको स्वास्थ्य संस्थाको कुनै स्थायी कर्मचारीलाई अर्को स्वास्थ्य संस्थामा काजमा खटाउन सक्नेछ ।

२) उपनियम (१) बमोजिम काजमा खटाउँदा कर्मचारी कार्यरत स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रवाह हुने सेवालार्ई प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

२७. कर्मचारीको सेवा शर्त सम्बन्धी व्यवस्था : १) नगरपालिका भित्रको स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरुको सेवा शर्त सम्बन्धी व्यवस्था स्थानीय सेवा ऐन बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको ऐन नबनेसम्म कर्मचारीको सेवाशर्त सम्बन्धी व्यवस्था निज नियुक्त हुँदाका बखत कायम रहेको प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

२८. संगठन संरचना र दरबन्दी : १) नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाको संगठन संरचना तथा दरबन्दी सृजना वा हेरफेर गर्दा कर्मचारीका लागि चाहिने तलब, भत्ता, सञ्चय कोष, योगदानमा आधारित उपदान वा निवृत्त भरण, औषधि उपचार सम्बन्धी, विदा जस्ता सेवा सुविधाका लागि लाग्ने खर्च व्यहोर्ने स्रोत समेतको विश्लेषण गरी त्यस्तो खर्च सुनिश्चित हुने गरी दरबन्दी प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ ।

२) यस नियमावली बमोजिम नगरपालिका भित्रको कुनै स्वास्थ्य संस्थाको संगठनको स्वरूप तयार गर्ने वा संगठन संरचनामा हेरफेर गरी स्थायी पद सृजना वा खारेज गर्ने निर्णय भएपछि पन्ध्र दिनभित्र त्यस्तो निर्णयको प्रतिलिपि नगरपालिका कर्मचारी अभिलेख पुस्तिकामा अभिलेख राखी एक महिनाभित्र प्रचलित कानून बमोजिमको संघीय वा प्रदेश निजामती किताबखानामा पठाउनु पर्नेछ ।

२९. विशेष पदको सृजना : १) देहायको अवस्थामा विशेष पदको सृजना गर्न सकिनेछ :

- (क) कुनै कर्मचारी छात्रवृत्ति प्राप्त गरी वा नगरपालिकाको स्वीकृतिमा अध्ययन वा ३ महिना भन्दा लामो अवधिको तालिममा खटिएमा,
- (ख) कुनै कर्मचारीले ३ महिना भन्दा बढी विदा लिई बसेमा,
- (ग) नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाको संगठन संरचना तयार गर्दा फाजिलमा परेको कर्मचारीको पदाधिकार कायम राख्नु पर्ने भएमा ।

२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि स्वास्थ्य संस्थाबाट विशेषज्ञ सेवा वा अतिरिक्त स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि विशेष पदको सृजना गर्न सक्नेछ ।

३) उपनियम (१) र (२) को अवस्था विद्यमान नरहेमा त्यसरी सृजना भएको विशेष पद स्वतः खारेज भई कर्मचारी स्वतः अवकाश हुनेछ ।

४) यस नियम बमोजिमको विशेष पदमा पदपूर्ति गर्दा योग्यता प्रणाली अवलम्बन गरी खुला प्रतिस्पर्धाबाट छनौट गरी करार सेवामा कर्मचारी नियुक्ति हुनेछ ।

३०. पद दर्ता गर्ने : नगरपालिकाले नियम २३ बमोजिम सृजना भएका सेवाका पदको सेवा, समूह वा उपसमूह तथा तह समेत खुल्ने गरी पद सृजना गर्ने निर्णय भएको मितिले एक महिना भित्र अनिवार्य रूपमा नगरपालिकाको कर्मचारी अभिलेख पुस्तिकामा कार्य विवरण सहितको अभिलेख राखी प्रचलित कानून बमोजिमका प्रदेश वा संघीय निजामति किताबखानामा पद दर्ताको लागि पठाउनु पर्नेछ ।

३१. **कार्य विवरण** : नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य सेवाको पदको कार्य विवरण नगरपालिकाले तयार गरी लागू गर्नेछ ।
३२. **कर्मचारीको अभिलेख** : नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीको व्यक्तिगत विवरण तथा अन्य अभिलेख नगरपालिकामा अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।
३३. **पद सृजना नभई कर्मचारी नियुक्त गर्न नहुने** : १) कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा पद रिक्त नभई वा पद सृजना नभई कर्मचारी नियुक्त गर्नु हुदैन ।
 २) उपनियम (१) विपरित कुनै कर्मचारीलाई नियुक्ति गरी तलब खुवाएमा त्यसरी खुवाएको तलब रकम नियुक्ति गर्ने अधिकारीबाट असूल उपर गरिनेछ ।
३४. **सेवा करार गर्न सकिने** : १) नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थामा चिकित्सक वा स्वास्थ्य कर्मीको पद स्थायी पदपूर्ति नभए सम्म संघीय सरकारबाट तोकिएको मापदण्ड र व्यवस्था अनुसार सेवा करार गरी वा करार सेवामा नियुक्ति गरी कामकाज लगाउन सकिनेछ ।
 २) दमक अस्पतालमा कार्यवोक्त का आधारमा मौजुदा जनशक्ति बाट कार्यसम्पादन गर्न कठिनाई भएको अवस्थामा प्रचलित कानून बमोजिम सेवा करार गरी समितिले जन शक्ति व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।
 ३) उपनियम (३) बमोजिम सेवा करार गर्दा सम्पादन गर्नुपर्ने कामको स्पष्ट प्रतिवेदन, सो कार्य गर्न आवश्यक जनशक्तिको विवरण र अस्पताल विकास समितिको आम्दानीको अवस्थाको कार्यवोक्तको विश्लेषण गरी समितिले प्रस्ताव स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।
 ४) उपनियम (२) र (३) बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थागर्दा नगरपालिकालाई थप आर्थिक भार नपर्ने गरी गर्नुपर्नेछ ।
 ५) सेवा करारमा वा करार सेवामा काममा लगाउँदा अपनाउने कार्यविधि योग्यता प्रणाली तथा खुला प्रतिस्पर्धात्मक पद्धति प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

३५. अभ्यास कर्तालाई काममा लगाउनु सकिने: नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थामा अभ्यास कर्तालाई काममा लगाउँदा अपनाउने कार्यविधि नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
३६. स्थानीय स्वास्थ्य कार्यकर्ता र महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई काममा लगाउनु सकिने : नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थामा स्थानीय स्वास्थ्य कार्यकर्ता र महिला स्वयं सेविकालाई काममा लगाउँदा अपनाउने कार्यविधि नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
३७. कार्य सम्पादन सम्झौता गर्ने : १) नगरपालिका अन्तर्गतका सबै स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुखहरूसँग नगरपालिकाले हरेक आर्थिक वर्षकालागि कार्य सम्पादन सम्झौता गर्न सक्नेछ ।
- २) उपनियम (१) बमोजिम गरिने कार्यसम्पादन सम्झौतामा उल्लेख गर्नुपर्ने विवरण नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-५

स्वास्थ्य सेवा संचालन अनुमति तथा नवीकरण प्रक्रिया

३८. स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति लिनुपर्ने : १) नगरपालिका क्षेत्रभित्र ऐनको दफा ८ बमोजिम देहायका स्वास्थ्य संस्थाहरूको स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न अनुगमन समितिको सिफारिसका आधारमा नगरपालिकाले इजाजत अनुमतिदिन सक्नेछ :

(क) स्वास्थ्य क्लिनिक, डाईग्नोष्टिक सेन्टर, पोलीक्लिनिक, फार्मेसी (औषधी पसल) र प्राथमिक अस्पताल (जनरल अस्पताल) का लागि नगर कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार, संचालन, ईजाजत तथा अनुमति दिनु पर्नेछ । तर डायग्नोष्टिक सेन्टर तथा पोलि क्लिनिकहरूमा रहने प्रयोगशाला सेवाकालागि राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला, प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला वा त्यस मातहतका निकायबाट सिफारिस लिएका र फार्मेसी संचालनकालागि औषधी व्यवस्था विभाग वा मातहतका निकायबाट अनुमति लिएको हुनु पर्नेछ ।

- (ख) आयुर्वेद, होमियोपेथिक तथा अन्य वैकल्पिक चिकित्सासँग सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरुका हकमा पन्ध्र शैया सम्मका अस्पतालका लागि नगर कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार संचालन, ईजाजत तथा अनुमति दिनु पर्नेछ ।
- २) नगरपालिका क्षेत्रभित्र स्थापना, सेवाविस्तार वा स्तरोन्नतिकालागि उप नियम (१) देखि बाहेकका अन्य अस्पतालहरु, विशेषज्ञ अस्पताल तथा संघ र प्रदेशबाट सेवा संचालन अनुमति दिने स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित शिक्षण संस्थाको हकमा अनुमति लिनु पूर्व वा नवीकरण पूर्व नगरपालिकाको सिफारिस लिनु पर्नेछ ।
- ३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम नगरपालिकाबाट इजाजत प्राप्त गरेका वा दर्ता भएका स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण प्रदेश सरकारमा अद्यावधिक गराउनु पर्नेछ ।
- ४) यस नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि स्वास्थ्य संस्थाको तहगत संरचना र सेवा सम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड संघीय सरकारले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

३९. इजाजत पत्र प्राप्त नगरी स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्न नहुने : १) यो नियमावली प्रारम्भ भएपछि कसैले पनि नगरपालिकाबाट इजाजत पत्र प्राप्त नगरी स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्नु हुँदैन ।

- २) यो नियमावली प्रारम्भ हुनु भन्दा अगाडि देखि संचालन भै रहेका स्वास्थ्य संस्थाले यो नियमावली प्रारम्भ भएको मितिले ३ महिनाभित्र नगरपालिकामा इजाजत प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- ३) उप नियम (२) बमोजिम संचालन इजाजतको निवेदन दिने स्वास्थ्य संस्थाले ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम निर्धारित मापदण्ड पूरा भएको रहेछ भने नगरपालिकाले संचालन इजाजत दिनेछ ।
- ४) उपनियम (३) बमोजिम मापदण्ड पूरा नभएमा एक वर्ष भित्रमा मापदण्ड पूरा गर्ने गरी त्यस्तो मापदण्ड पूरा गर्ने योजना एक महिनाभित्र पेस गर्न लगाई सो अवधिका लागि इजाजत दिनु पर्नेछ ।

५) यस नियम बमोजिम अनुमतिकालागि निवेदन नदिने, निवेदन दिएपनि अनुमति नपाउने वा उपदफा (४) बमोजिमको अवधिभित्र मापदण्ड पूरा भएको नपाईएमा त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाको ईजाजत अनुमति नगरपालिकाले खारेज गर्न सक्नेछ ।

४०. स्वास्थ्य संस्थाको पूर्वाधार निर्माणका लागि इजाजत लिनुपर्ने : १) यस नियमावली बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, स्वास्थ्य सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न इच्छुक स्वास्थ्य संस्थाले आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने प्रयोजनकालागि प्रचलित मापदण्ड बमोजिम अनुसूची-३ को ढाँचामा मनसाय पत्रकालागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा नगरपालिकाले निवेदन प्राप्त भएको पन्ध्र दिनभित्र देहायका विवरणहरु परीक्षण गर्ने प्रयोजनकालागि अनुगमन समिति खटाउन सक्नेछ :-

(क) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाको व्यावसायिक कार्ययोजना,

(ख) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्था रहने स्थानको उपयुक्तता र जग्गाको पर्याप्तता,

(ग) प्रचलित कानून बमोजिम प्रारम्भिक वातवारणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने भए सो को प्रतिवेदन,

(घ) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्र, सो क्षेत्र को जनसंख्या र जनघनत्व,

(ङ) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्रमा अन्य अस्पतालहरुको अवस्थिति र प्रस्तावित अस्पतालले पुर्याउने थप योगदान,

३) अनुगमन समितिले उपनियम (२) मा उल्लिखित विषयहरुको विश्लेषण गरी स्पष्ट राय सहितको प्रतिवेदन पन्ध्र दिनभित्र नगरपालिका समक्ष पेस गर्नु पर्नेछ ।

४) उपनियम (३) बमोजिमका प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि, सो प्रतिवेदनको आधारमा पूर्वाधार निर्माणका लागि अनुमति दिन उपयुक्त हुने देखिएमा प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र नगरपालिकाले बढीमा दुई

वर्षसम्मको समयावधि दिई पूर्वाधार निर्माणका लागि निवेदकलाई मनसाय पत्र प्रदान गर्न सक्नेछ ।

- ५) उपनियम (४) बमोजिमको अवधिभित्र मनासिव कारण परी पूर्वाधार निर्माण गर्न नसकेको भनी समयावधि थपका लागि सम्बन्धित अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले अनुरोध गरेमा नगरपालिकाले त्यस्ता अस्पताललाई बढीमा एक वर्षमा नबढ्ने गरी पूर्वाधार निर्माणका लागि समयावधि थप गर्न सक्नेछ । सो अवधिमा पनि पूर्वाधार निर्माण नगरेमा इजाजत पत्र खारेज गरिने छ ।
- ६) यस नियमावलीमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यो नियमावली जारी हुँदाको वखत मापदण्ड पूरा गरी इजाजत पत्र लिई सकेका स्वास्थ्य संस्थाले नयाँ स्थानमा स्वास्थ्य संस्था संचालन गर्न, थप सेवा विस्तार गर्न वा नयाँ पूर्वाधार निर्माण/ विस्तार गर्नुपर्ने अवस्थामा बाहेक पूर्वाधार निर्माण इजाजत लिनुपर्ने छैन ।

४१. सञ्चालन अनुमति दिन सकिने : १) नियम ४० बमोजिम पूर्वाधार निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि सो पूर्वाधार तयार भएको व्यहोरा सहित वा पूर्वाधार निर्माण/विस्तार गर्नु नपर्ने अवस्थामा सोही व्यहोरा उल्लेख गरी सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन गर्ने आवश्यक कागजातहरू संलग्न गरी **अनुसूची-४** बमोजिमको ढाँचामा नगरपालिका समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

- २) स्वास्थ्य क्लिनिक, प्रयोगशाला, रेडियो इमेजिङ सेवा, पोलिक्लिनिक स्थापना तथा सञ्चालन अनुमतिकालागि **अनुसूची-५** बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- ३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदनको प्रक्रिया पुगे नपुगेको रुजु गरी रितपूर्वक प्राप्त भएको निवेदन शाखा प्रमुखले नगरपालिकामा दर्ता गर्नु पर्नेछ ।
- ४) उपनियम (१) र (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा नगरपालिकाले निवेदन प्राप्त गरेको मितिले सात दिनभित्र अनुगमन समिति खटाउनु पर्नेछ ।

- ५) उपनियम (४) बमोजिम खटिएको अनुगमन समितिले सात दिनभित्र स्थलगत निरीक्षण गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमती प्रदान गर्न उपयुक्त भए नभएको राय सहितको प्रतिवेदन नगर कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- ६) उपनियम (५) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदनको आधार र यस नियमावलीमा उल्लिखित अन्य मापदण्ड पूरा गरेका स्वास्थ्य संस्थालाई नगरपालिकाले तिन वर्ष सम्मकालागि स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न इजाजत अनुमति दिन सक्नेछ, तर प्रचलित कानून बमोजिम निर्धारित मापदण्ड पूरा भै नसकेको भए इजाजत पत्र प्रदान गरिने छैन ।
- ७) यस नियमावली बमोजिम स्वास्थ्य संस्थालाई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिने नदिने सम्बन्धमा उपनियम (५) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदन प्राप्त भए पश्चात बसेको कार्यपालिकाको बैठकबाट निर्णय गरी सात दिनभित्र सोको जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिईनेछ।
- ८) यो नियमावली प्रारम्भ हुनु अगाडि सम्बन्धित निकायमा दर्ता भई नगरपालिकाबाट अनुमति नलिई संचालन भएको स्वास्थ्य संस्थाको हकमा दर्ताका लागि एक महिनाको म्याददिई सूचना प्रकासित गर्नेछ, र सो अवधि भित्र निवेदन पेश गर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई **अनुसूची-६** बमोजिमको दस्तुर लिई यो नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी सञ्चालन अनुमति दिईनेछ ।
- ९) उपनियम (८) बमोजिमको म्यादभित्र दर्ताका लागि निवेदन पेश नगरेमा थप तिन महिनाभित्र दोब्बर दस्तुर लिई अनुमतिदिन सकिनेछ ।
- १०) स्वास्थ्य सस्था नवीकरणको हकमा प्रत्येक तिन वर्षको साउन मसान्त भित्र नवीकरणका लागि तोकिएको ढांचामा निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ । तोकिएको म्यादभित्र निवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य सस्थाको हकमा म्याद समाप्त भएको मितिले दुई महिना भित्रनिवेद नदिएमा सुरु दस्तुरको दोब्बर दस्तुर लिई नवीकरण गर्न सकिनेछ ।

४२. थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गर्न अनुमति लिनुपर्ने : स्वास्थ्य संस्थाले आफुले सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति पाएका सेवाको अतिरिक्त थप

सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गरी सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट यस नियमावली बमोजिम प्रक्रिया पूरा गरी अनुमति लिनु पर्नेछ ।

४३. अनुमति दस्तुर बुझाउनु पर्ने : स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न अनुमति प्राप्त भएमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची-६ मा उल्लेख भए बमोजिमको अनुमति दस्तुर नगरपालिकालाई बुझाउनु पर्नेछ।

४४. नवीकरण गराउनु पर्ने : १) यस नियमावली बमोजिम स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन अनुमतिको अवधि समाप्त हुने मिति भित्र नगरपालिका समक्ष नवीकरणका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ । नगरपालिकाले अनुमतिको अवधि समाप्त भएको मितिले तीनमहिना भित्र आवश्यक जाँचबुझ गरी नवीकरण गर्नु पर्नेछ ।

२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा नगरपालिकाले अनुसूची ६ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुर लिई तीन वर्षका लागि स्वास्थ्य संस्थालाई सेवा सञ्चालन अनुमतिको नवीकरण गरिदिन सक्नेछ ।

४५. स्वास्थ्य संस्था गाभिन सक्ने : १) स्वास्थ्य सेवालार्ई गुणस्तरीय, प्रभावकारी तथा सुविधा युक्त बनाउन संचालनमा रहेका एक भन्दा वढी स्वास्थ्य संस्थाहरू एक आपसमा गाभिई सेवा संचालन गर्न चाहेमा नगरपालिका समक्ष त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले सयुक्त रुपमा निवेदन दिन सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) अनुसारको निवेदन दर्ता भए पश्चात नगरपालिकाले अनुगमन समितिको राय अनुसार स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ ।

४६. अनुमति खारेजी तथा कारवाही सम्बन्धी ब्यवस्था : १) यो नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नगरपालिकाले स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति लिन वा अनुमति नवीकरण गर्न एक पटकको लागि निश्चित समय अवधि दिई सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नेछ ।

(२) यो नियमावली बमोजिमको अवधिभित्र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति नलिने र अनुमति नवीकरण नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति

स्वतः खारेज हुनेछ, साथै त्यस्ता संस्थाका सञ्चालकलाई भविष्यमा नगरपालिका क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य संस्था संचालनमा रोक लगाउने र सोको व्यहोरा प्रदेश तथा संघीय मन्त्रालयमा समेत जानकारी दिनेछ ।

४७. सञ्चालन अनुमति नवीकरण नहुने : यो नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि देहायका अवस्थामा नगरपालिकाभित्र संचालित स्वास्थ्य संस्था नवीकरण गरिने छैन :

- (क) नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पूर्वाधार पूरा नगरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गरेको पाईएमा,
- (ख) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणमा उल्लिखित शर्तहरू पालना नगरेको पाईएमा,
- (ग) स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेका सेवा तोकिएको ढाँचामा अभिलेख नराखेमा, तोकिएको ढाँचा र समयमा नियमित प्रतिवेदन नगरेमा र वार्षिक प्रतिवेदन नगरपालिकाको कार्यालयमा पेस नगरेमा,
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाबाट सिर्जित अस्पतालजन्य फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन नगरेको पाईएमा,
- (ङ) स्वास्थ्य मन्त्रालय वा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना वा सम्बन्धित निकाय वा नगरपालिकाले दिएको निर्देशन उल्लंघन गरेमा,
- (च) भवन संहिता अनुरूप भवन निर्माण नभएको वा पुराना भवनको हकमा तोकिएका समयभित्र भूकम्पीय दृष्टिकोणले भवन प्रबलीकरण गरेको नपाईएमा ।
- (छ) गैर कानूनी क्रियाकलाप गरेको पाईएमा ।

परिच्छेद-६

स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन तथा गुणस्तर सम्बन्धी व्यवस्था

४८. स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन : १) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो उद्देश्य र क्षमता अनुसार नगरपालिकाबाट अनुमतिलेई देहायका सेवाको समुचित व्यवस्था गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ :

- (क) आकस्मिक सेवा,

- (ख) बहिरंग सेवा,
 - (ग) अन्तरग सेवा,
 - (घ) निदानात्मक सेवा (प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिङ आदि),
 - (ङ) शल्यक्रिया सेवा,
 - (च) सघन उपचार सेवा,
 - (छ) प्रबर्धनात्मक तथा प्रतिरोधात्मक सेवा,
 - (ज) विशेषज्ञ सेवा, विषयगत विशेषज्ञ सेवा
 - (झ) फार्मसी सेवा,
 - (ञ) रक्त सञ्चार सेवा,
 - (ट) फिजियोथेरापी सेवा,
 - (ठ) शवगृह व्यवस्थापन सेवा,
 - (ड) अस्पताल व्यवस्थापन,
 - (ढ) वातावरण व्यवस्थापन,
 - (ण) स्वास्थ्य संस्थाबाट निष्कासित फोहरमैला व्यवस्थापन ।
- २) नगरपालिकाभित्र संचालित स्वास्थ्य संस्थाले अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका विवरण समेत खुलाई नगरपालिकामा वार्षिक प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्नेछ ।
- (क) दर्ता मिति, दर्ता गर्ने निकाय र दर्ता समाप्त हुने अवधि
 - (ख) संचालन स्वीकृति पाएका सेवाहरु र उक्त सेवाप्रवाहको अवस्था
 - (ग) सेवाग्राहीहरुको संख्या
 - (घ) नगरपालिकाले तोकेका आधारभूत स्वास्थ्य सेवा वितरण गरेको अवस्था र लाभग्राही संख्या
 - (ङ) स्वास्थ्यकर्मी र चिकित्सकहरुको संख्या र तिनीहरुको विशेषज्ञता
 - (च) नगरपालिका र अन्य निकायबाट भएको अनुगमनर सुझाव वा निर्देशनको कार्यान्वयनको अवस्था
 - (छ) प्रचलित कानून अनुसार तिरेको करको विवरण ।

४९. स्वास्थ्य सेवा गुणस्तर सुनिश्चितता सम्बन्धी मापदण्ड : १) नियम ४८ बमोजिमका स्वास्थ्य सेवा संचालनगर्दा नेपाल सरकारले तोके बमोजिम

सुनिश्चित गर्नुपर्ने न्यूनतम गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्डका अतिरिक्त देहायका मापदण्डहरूको समेत पालना गर्नु पर्नेछ ।

- (क) बहिरंग विभागमा आउने विरामीको चापका आधारमा विरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श, निदानात्मक सेवाहरू र औषधी कक्षमा छिटो छरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने ।
- (ख) स्वास्थ्य संस्थामा संघीय सरकारले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम संक्रमण नियन्त्रण (Infection Prevention) को व्यवस्था हुनु पर्ने र सो को नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्ने।
- (ग) स्वास्थ्य संस्थाले विभिन्न एकाईबाट प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाहरू गुणस्तरीय रूपमा संचालन गर्ने कार्य संचालन निर्देशिका बनाई लागू गर्नुपर्ने ।
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाले बहिरंग सेवा प्रदान गर्ने चिकित्सकहरू उपलब्ध हुने समय, तालिका (दिन र बार खुल्ने गरी) सबैले देख्ने ठाँउमा राखिएको हुनु पर्ने ।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाले उपलब्ध गराउने भनिएको विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सकबाट प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
- (च) विरामीले त्यहाँ कार्यरत चिकित्सकहरू मध्ये आफूले सेवा लिनचाहेको चिकित्सकबाट सेवा लिन पाउने व्यवस्था हुनुपर्ने ।
- (ज) अस्पताल परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरू नियमित रूपमा सफा सुगंध राखिएको हुनुपर्ने ।
- (झ) सेवा प्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्य कर्मीहरूको सुरक्षाका लागि विभिन्न सरुवा रोग विरुद्धको खोप तथा व्यक्तिगत सुरक्षाको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने ।
- (ञ) हरेक स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीको सेवा शर्त सम्बन्धी विनियम बनाएको हुनुपर्ने ।
- (ट) स्वास्थ्य संस्थाले संघीय सरकारबाट संचालित सेवा वा कार्यक्रम संचालनगर्दा संघीय सरकारले तोकेको प्रोटोकल, मापदण्ड, निर्देशिका अनिवार्य रूपमा पालना गरेको हुनु पर्ने ।

- (ठ) अस्पतालले २४ सै घण्टा चिकित्सक तथा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट आकस्मिक सेवादिएको हुनुपर्ने ।
- (ड) अस्पतालमा रहेको आकस्मिक शैया क्षमताको आधारमा चिकित्सक तथा अन्य स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने र सो को विवरण सवैले देख्ने ठाँउमा राख्नुपर्ने ।
- (ढ) आकस्मिक कक्षबाट विरामी भर्ना गर्ने, प्रेषण गर्ने, विरामीको प्रेषण प्रक्रिया र विरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट परिभाषित भएको हुनुपर्ने र सो को व्यहोरा सवैले देख्ने ठाँउमा राख्नु पर्ने ।
- (ण) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न, असहाय, वेवारिसे विरामीका लागि कुल शैयाको १० प्रतिशत शैया छुट्याई नगरपालिका, वडा कार्यालयले सिफारिस गरेका विरामीलाई अनिवार्य, निःशुल्क उपचार सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने र सो को अभिलेख सहितको प्रतिवेदन नगरपालिकामा पठाउनु पर्ने ।
- (त) अस्पतालहरुमा जेष्ठ नागरिककालागि विशेष किसिमको सुविधा दिनु पर्ने ।
- (थ) स्वास्थ्य संस्था संचालन गरिने भवन र अन्य पूर्वाधार भवन सहिंता र स्वास्थ्य भवन पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड अनुरूप हुनुपर्ने ।
- (द) अस्पतालले विपद व्यवस्थापनको कार्ययोजना बनाएको हुनुपर्ने ।
- (ध) यो नियमावली र प्रचलित कानूनमा उल्लेख भएका मापदण्डलाई सबै स्वास्थ्य संस्थाले पालना गर्नुपर्ने र गुणस्तरीय सेवाप्रदान गर्ने प्रतिवद्धता सहितको नागरिक वडापत्र सार्वजनिक गर्नुपर्ने ।
- (न) प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले वार्षिक रूपमा गुणस्तरीय सेवाको मापदण्ड पालना भए, नभएको सम्बन्धमा स्व:मूल्यांकन गरी सुधार गर्नुपर्ने देखिएमा तत्काल सुधारको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने ।
- (प) प्रत्येक महिना नगरपालिकामा तोकिएको ढाँचामा विवरण र प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने ।

(फ) सूचना अधिकारी तोक्नुपर्ने र सूचना अधिकारीको पहिचान सेवाग्राहीले देखिने ठाँउमा टाँस गर्नु पर्ने ।

५०. स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी मापदण्डहरूको विस्तृत विवरण : १) स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार, औषधि, औजार उपकरण, सरसफाई, जनशक्ति र सेवा सम्बन्धी न्युनतम मापदण्डहरूको विस्तृत विवरण नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम नगरपालिकाले निर्धारण गर्नेछ ।

२) उप नियम (१) बमोजिमको मापदण्ड निर्धारण नहुन्जेल स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति (मापदण्ड) सम्बन्धी निर्देशिका र प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

३) उपनियम (२) बमोजिमका प्रचलित मापदण्डको अधिनमा रही कार्यपालिकाले नगरपालिकाका स्वास्थ्य संस्थाहरूको गुणस्तर, जनशक्ति, औजार उपकरण, सेवा सुविधा लगायतका विषयमा छुट्टै मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

५१. अनुगमन समिति : १) नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरू (अस्पताल, नर्सिङ होम, क्लिनिक, प्रयोगशाला सेवा, औषधि पसल समेत) को पूर्वाधार, स्थायी एवं स्तरोन्नति स्वीकृति र नवीकरण एवं सेवा गुणस्तरको अनुगमनको दायित्वनगर अनुगमन समितिको रहनेछ । नगर अनुगमन समितिलाई सहयोग गर्न देहाय बमोजिमको अनुगमन उपसमिति गठन गर्न सकिनेछ :

(क) नगर कार्यपालिकाले तोकेको व्यक्ति : संयोजक

(ख) सरकारी अस्पतालको मेडिकल सुपरीटेन्डेण्ट : सदस्य

(ग) उपभोक्ता मञ्चको प्रतिनिधि : सदस्य

(घ) सुरक्षा निकायको प्रमुख वा प्रतिनिधि : सदस्य

(ङ) स्वास्थ्य शाखा प्रमुख : सदस्य-सचिव

(च) स्वास्थ्य संस्थाको सेवाको प्रकृति बमोजिम सम्बन्धित ल्याब टेक्निसियन वा अधिकृत, रेडियोग्राफर वा अधिकृत, पब्लिक हेल्थ नर्स वा अधिकृत, फार्मसी असिस्टेन्ट वा अधिकृत, आयुर्वेद वा वैकल्पिक

चिकित्सा क्षेत्रको विज्ञ र सबइन्जिनियर (सिभिल) आमन्त्रित सदस्यको रूपमा रहनेछन् ।

- २) अनुगमनका क्रममा आवश्यकता अनुसार उद्योग वाणिज्य संघ, प्राविधिक जनशक्ति, पत्रकार र सम्बन्धित क्षेत्रका विषय विज्ञलाई समेत संलग्न गराउन सकिनेछ ।
- ३) उपनियम (१) बमोजिमका सबै सदस्य उपलब्ध नभएको अवस्थामा प्रादेशिक स्वास्थ्यकार्यालय वा जिल्ला स्थित सरकारी अस्पतालका कर्मचारीबाट सदस्य कायम गर्नुपर्नेछ ।
- ४) नगरपालिकाले आफ्नो मातहतमा संचालित स्वास्थ्य सेवाको नियमित रूपमा गुणस्तर पालना भएनभएको अनुगमन गर्न र नभएको पाइएमा गुणस्तरको पालना गराउनका लागि जनस्वास्थ्य निरीक्षक नियुक्ति गर्न वा कुनै कर्मचारीलाई निरीक्षकको रूपमा कामकाज गर्न खटाउन सक्नेछ।
- ५) उपनियम (५) बमोजिम नगरपालिकाले खटाएको जनस्वास्थ्य निरीक्षकले दिएको सुझावलाई कार्यान्वयन गरी मापदण्डको पालना गर्नु स्वास्थ्य संस्थाहरुको कर्तव्य हुनेछ ।

५.२. गुणस्तर तथा मापदण्ड अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था : १) स्वास्थ्य संस्थाले आफूले प्रदान गरेका सेवाहरुको यो नियमावली र प्रचलित कानूनमा उल्लिखित मापदण्ड बमोजिमको गुणस्तर भएन भएको सम्बन्धमा प्रत्येक वर्ष स्व:मूल्यांकन गरी सो को प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र नगरपालिका समक्षअ निवार्य रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

- २) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नगरपालिका, प्रदेश सरकार र संघीय मन्त्रालयले अनुगमन समितिसंग समन्वय गरी आवश्यकता अनुसार जोखिम, भौगोलिक अवस्थिति, विरामीको चाप, शल्यक्रियाको संख्या, वित्तीय लगानीका आधारमा नमुना छनौट गरी स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेको सेवाको गुणस्तर तथा यो नियमावलीको मापदण्ड पूरा गरे नगरेको सम्बन्धमा आकस्मिक निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

- ३) उपनियम (२) बमोजिम नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर र पूर्वाधार पूरा नगरी सेवा सञ्चालन गरेको पाईएमा त्यस्ता संस्थालाई तत्काल सुधारका लागि बढीमा तीन महिनाको म्याद दिई सुधारको मौका दिन सक्नेछ ।
- ४) यो नियमावली बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमनका क्रममा दिएको निर्देशन पालना नगर्ने, गुणस्तर तथा पूर्वाधार मापदण्ड पूरा नगर्ने वा गुणस्तर परीक्षणको वार्षिक प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई नगरपालिकाले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरिरहेको सेवा पूर्ण वा आंशिक रूपमा बन्द गर्न आदेश दिन सक्नेछ, तर प्रादेशिक तथा संघीय सरकारबाट स्वीकृति लिई संचालनमा रहेकाको हकमा सम्बन्धित तह समक्ष सुझाव सहितको प्रतिवेदन दिनेछ ।
- ५) उपनियम (४) बमोजिम स्वास्थ्य संस्थालाई कारवाही गर्नु पूर्व सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थालाई मनासिब माफिकको सफाइ पेस गर्न मौका दिईनेछ ।
- ६) यो नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि अन्य प्रचलित कानून बमोजिम गरिने अनुगमनलाई यो व्यवस्थाले बाधा पार्ने छैन ।
- ७) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति नलिएका स्वास्थ्य संस्थामा कुनैपनि चिकित्सक, नर्स, वा स्वास्थ्यकर्मीले क्लिनिकल प्राक्टिस गर्न पाउने छैन यदि कुनै चिकित्सक, नर्स वा स्वास्थ्यकर्मीले त्यस्तो संस्थामा क्लिनिकल प्राक्टिस गरेमा निजलाई कारवाहीका लागि सम्बन्धित परिषद्मा लेखी पठाईने छ ।

परिच्छेद-७

औषधि तथा उपकरण सम्बन्धी व्यवस्था

५३. औषधि तथा उपकरण आपूर्ति : १) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क रूपमा उपलब्ध गराउन स्वास्थ्य संस्थामा तोकिएको औषधिको नियमित आपूर्तिको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- २) स्वास्थ्य संस्थामा आउने बिरामीको संख्या तथा रोगको आधारमा औषधिको माग आपूर्ति सन्तुलनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

- ३) म्याद नाघेका औषधिको सूची तयार पारी नियमित रूपमा धुलाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
 - ४) औषधि नष्ट हुनबाट बचाउन तथा गुणस्तर कायम राख्न वातावरण अनुकूलन तथा भेन्टिलेसनयुक्त कोठाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
 - ५) औषधि आपूर्ति तथा वितरण प्रणालीलाई पारदर्शी तथा आर्थिक ऐन अनुसार संचालन गर्नु पर्ने र यसका लागि स्वास्थ्य संस्थाको एक जना कर्मचारीलाई स्टोर किपर तोक्नु पर्नेछ ।
 - ६) उपनियम (५) अनुसार तोकिएको स्टोरकिपरले नियमित जिन्सी श्रेस्ता मिलाउनु पर्ने र दैनिक औषधिको खपतलाई मौज्जात दैनिक अभिलेख राख्नु पर्ने साथै चलअचल सम्पत्तिको विवरण जिन्सी रजिष्टर अनुसार दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।
 - ७) औषधिको माग गर्दा Pull System मा आधारित माग प्रणाली अपनाउनु पर्नेछ ।
 - ८) औषधिको माग आपूर्ति गर्दा समुदायमा हुन सक्ने माहामारी रोग नियन्त्रणलाई समेत ध्यान पुर्याउनु पर्नेछ ।
 - ९) म्याद नाघी धुलाएको औषधिलाई बातावरण प्रतिकूल नहुने गरी नष्ट गर्नु पर्नेछ ।
 - १०) स्टोर किपरले खर्च भएर जाने र नजाने जिन्सी रजिष्टरको लगत राखी व्यवस्थापन समिति समक्ष वार्षिक अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।
- ५४ औषधि, उपकरण तथा औषधिजन्य सामग्री र पदार्थको खरिद प्रक्रिया :** १) औषधि, उपकरण तथा औषधिजन्य सामग्री र पदार्थ खरिद गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ र प्रचलित कानून बमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- ५५. औषधिको गुणस्तर कायम राख्न बिक्रेताले व्यवस्था मिलाउने :** १) औषधि बिक्रेताले औषधिको गुणस्तर कायम राख्न देहाय बमोजिमको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ :

- (क) औषधि बिक्री कक्ष, भण्डारण कक्षवा कोठाको तापक्रम र आर्द्रता उत्पादकले तोके बमोजिम कायम राख्ने ।
 - (ख) औषधि बिक्री कक्ष, भण्डारण कक्ष वा कोठा सफासुगधर राख्ने ।
 - (ग) औषधि बिक्री वितरण सम्बन्धमा संहिता र औषधि सम्बन्धी प्रचलित कानूनलाई पालना गर्नु सवै औषधि बिक्रेताको कर्तव्य हुने ।
- २) स्वास्थ्य संस्थाको फार्मसीले प्रचलित मापदण्ड अनुसारका नियमहरूको पालना गर्नुपर्नेछ ।

५६. बिक्रेताले जानकारी दिनु पर्ने : सेवाप्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूले जारी गरेको प्रेस्कृप्सन अनुसार औषधिको समुचित प्रयोगको लागि सेवाग्राही वा हेरचाह गर्ने ब्यक्ति वा औषधि लिन आउने व्यक्तिलाई बिक्रेताले निम्न बमोजिमको जानकारी दिनु पर्नेछ :

- (क) औषधिको सेवन विधि र मात्रा,
- (ख) औषधिको सेवन अवधि,
- (ग) औषधिबाट हुन सक्ने सामान्य प्रति असर,
- (घ) औषधि सेवन अवधिभर अपनाउनु पर्ने सावधानी,
- (ङ) औषधि सुरक्षित राख्ने स्थान तथा विधि ।

५७. नगर फार्मसी सम्बन्धी व्यवस्था : १) गुणस्तरीय औषधि सही मात्रामा सही तरिकाले सही अवधिमा सुपथ मूल्यमा उपलब्ध गराउन र औषधि सम्बन्धी सही परामर्श दिई विरामी एवं सेवाग्राहीलाई सुलभ एवं गुणस्तरीय सेवा पुऱ्याउनका लागि फार्मसी विषयका दक्ष जनशक्ति मार्फत नगरपालिकाले आफ्नै फार्मसी सेवा संचालन गर्न सक्नेछ ।

- २) नगर फार्मसी संचालनका लागि प्रचलित कानून र मापदण्डको अधिनमा रही नगरपालिकाले छुट्टै फार्मसी निर्देशिका बनाउनेछ ।
- ३) उप नियम (२) बमोजिमको निर्देशिका नबनेसम्मको लागि प्रचलित कानून र नेपाल सरकारको फार्मसी निर्देशिका, २०७२ बमोजिम नगर फार्मसी संचालन हुनेछ ।

५८. **विपद् व्यवस्थापन :** १) कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार नगर प्रमुखले प्रदेश तथा संघीय सरकारसंग समन्वय गरी आफ्नो क्षेत्र भित्र जनस्वास्थ्य आपत्काल घोषणा गर्न सक्नेछन् ।
- २) उपदफा (१) बमोजिम आपत्कालीन स्वास्थ्य अवस्था घोषणा गर्दा विस्तृत प्राविधिक जानकारी, कति समयका लागिहो सो र कुन् कुन् क्षेत्रमा लागू हुने हो सो समेत स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
- ३) आपत्कालीन स्वास्थ्य अवस्था घोषणा सम्बन्धी जानकारी सम्बन्धित सबैका लागि सार्वजनिक माध्यमबाट प्रचार प्रसार गर्नु पर्नेछ ।
- ४) जनस्वास्थ्य आपत्कालको क्रममा रोगको रोकथाम र जनस्वास्थ्यमा परेको खतरा नियन्त्रणका लागि कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार नगर प्रमुखले जारी गरेका जनस्वास्थ्य सम्बन्धी आदेशहरूको पालना गर्नु सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद-८

विविध

५९. **गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था :** १) नगरपालिकाबाट संचालित र नगरपालिका अन्तर्गत संचालित सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूले सबैले देख्ने ठाउँमा उजूरी पेटिका राखी उक्त उजूरी पेटिका नियमित खोल्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- २) सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूले **अनुसूची ७** बमोजिमको विरामी बडापत्र (Patient Charter) तयार गरी सबैले देख्ने गरी राख्नु पर्नेछ, र सोहीअनुसार सेवाको सुनिश्चितता गर्नु पर्नेछ ।
- ३) सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूले अस्पतालमा आउने विरामीलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था गरी सेवाग्राहीलाई आवश्यक जानकारी दिने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- ४) नगरपालिकाबाट संचालित र नगरपालिका अन्तर्गत संचालित स्वास्थ्य सेवा, सरसफाइ सेवा र जन स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित गुनासो र उजूरीको संकलन र सो को सम्बोधनका लागि नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुखलाई गुनासो व्यवस्थापन अधिकारी तोक्न सक्नेछ ।

- ५) उपनियम (४) सँग सम्बन्धित गुनासो र उजूरीका सम्बन्धमा गुनासो व्यवस्थापन अधिकारीले देहाय बमोजिम व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।
- (क) उपनियम (४) बमोजिमका गुनासो र उजूरीहरुको दर्ता गर्ने ।
- (ख) गुनासो/उजूरीको प्रकृतिको आधारमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थालाई जानकारी गराई सो को सम्बोधन बारे जानकारी सम्बन्धित गुनासो / उजूरीकर्तालाई गराउनु पर्ने साथै नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई समेत गराउनु पर्नेछ तर कुनै गुनासो वा उजूरीका विषयमा उजूरी कर्तालाई सनाखत गराउनु पर्ने अवस्था देखिएमा गुनासो सुन्ने अधिकारीले सो सनाखत गर्न आदेश दिई तत्काल सनाखत गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) गुनासो व्यवस्थापन अधिकारीले गुनासो र उजूरीका सम्बन्धमा आवश्यकता अनुसार गुनासो/उजूरीकर्ता र सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाका प्रतिनिधि बीच बार्ता गराई समस्याको समाधानका लागि सहजीकरण गर्न सक्नेछ । यसरी सहजीकरण मार्फत समाधान गरिएको गुनासो/उजूरीको सम्बन्धमा नगरपालिकालाई गुनासो व्यवस्थापन अधिकारीले लिखित जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (घ) गुनासो सुन्ने अधिकारीको सहजीकरणमा समेत गुनासो/ उजूरीको व्यवस्थापन हुन नसकेमा सोको व्यहोरा सहित ३ दिनभित्र न्यायिक समितिमा आवश्यक कागजात समेत संलग्न राखी पठाउनु पर्नेछ ।
- (ङ) न्यायिक समितिले आवश्यकता अनुसार दुवै पक्षलाई भिकार्ई गुनासोको व्यवस्थापन गर्नेछ ।
- ६) गुनासो व्यवस्थापन अधिकारीले वार्षिक प्रतिवेदन नगर कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नुपर्ने छ ।

६०. अभिलेख तथा प्रतिवेदन : १) नगरपालिकाभित्रका प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेका सेवाहरु नगरपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त एकीकृत स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली अनुसार अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

- २) तोकिए बमोजिमको अभिलेख नराख्ने र प्रतिवेदन पेस नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई नगरपालिकाले सचेत गराउनुका साथै अनुमति खारेज गर्न र खारेजका लागि सिफारिस गर्न सक्नेछ ।
 - ३) सूचना व्यवस्थापन गर्ने कर्मचारीलाई नगरपालिकाको कार्यालयबाट एकीकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणाली सम्बन्धी तालिम दिने व्यवस्था गराउनु पर्नेछ ।
 - ४) स्वास्थ्य संस्थाले सेवा प्रदान गरेका विरामीहरूको रोगको विवरण नगरपालिकाले तोकेको ढाँचामा प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्नेछ ।
 - ५) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा भएको जन्मको विवरण प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएको ढाँचामा र मृत्युको संख्या विवरण स्थानीय पञ्जिकाधिकारीलाई मासिक रूपमा दिनु पर्नेछ ।
 - ६) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा संघीय सरकारले तोकेको Notifiable Diseases का विरामी पत्तालागेको वा शंकालागेको खण्डमा वा कुनै रोगको महामारीको शंका लागेमा तुरुन्तै नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखामा सूचना गर्नु पर्नेछ ।
 - ७) नगरपालिका वा ईजाजत पत्रप्राप्त स्वास्थ्य संस्था वा अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य कर्मीले संकलन गरेको स्वास्थ्यसंग सम्बन्धित व्यक्तिगत सूचना, कागजात तथा अभिलेखको गोपनियताको सुनिश्चित गर्नु सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था तथा जिम्मेवार प्राप्त व्यक्तिको दायित्व हुनेछ ।
 - ८) स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचना प्रादेशिक तथा संघीय तहका स्वास्थ्य हेर्ने निकायमा आवश्यकता अनुसार उपलब्ध गराउने छ ।
 - ९) स्वास्थ्य शाखाले आवधिक रूपमा स्वास्थ्य सर्वेक्षण गर्नेछ ।
६१. सेवा शुल्क निर्धारण समिति : स्वस्थ्य संस्थाहरूले संचालन गर्ने सेवा बापतको शुल्क निर्धारण गर्नका लागि कार्यपालिकाले उप प्रमुखको संयोजकत्वमा स्वास्थ्य क्षेत्रका विज्ञ समेत संलग्न ३ सदस्यीय सेवा शुल्क निर्धारण समिति गठन गर्नेछ ।
- २) समितिको सिफारिसका आधारमा नगर कार्यपालिकाले शुल्क निर्धारण गर्नेछ ।

- ३) सेवा शुल्क निर्धारण समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- ४) समितिले सेवा शुल्क निर्धारण गर्दा अन्य कुराका अतिरिक्त संघीय र प्रदेश सरकारले निर्धारण गरेको मूल्यलाई समेत आधार मान्नेछ ।
६२. **मापदण्ड तथा अनुसूचीमा हेरफेर** : नगर कार्यपालिकाले यस नियमावलीमा उल्लिखित मापदण्ड तथा अनुसूचीहरू स्थानीय आवश्यकता र संघीय मापदण्ड अनुसार हेरफेर र थपघट गर्न सक्नेछ ।
६३. **व्याख्या गर्ने अधिकार** : यस नियमावलीमा रहेका व्यवस्थाहरूको व्याख्या गर्ने अधिकार नगर कार्यपालिकालाई हुनेछ ।
६४. **प्रचलित कानून बमोजिम हुने** : यस नियमावलीमा उल्लेख भएका विषयहरू यसै बमोजिम र उल्लेख नभएको हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
६५. **नियमावलीको पालना** : यस नियमावलीको पालना गर्नु नगरपालिका भित्रका सबै स्वास्थ्य संस्थाको दायित्व हुनेछ ।
६६. **स्वतः अमान्य हुने** : यस नियमावलीमा लेखिएका कुनै कुरा प्रचलित संघीय र प्रदेश कानूनको कुनै व्यवस्थासँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतःअमान्य हुनेछ ।
६७. **खारेजी र बचाउ** : दमक नगर कार्यपालिकाले स्वीकृत गरेको दमक अस्पताल व्यवस्थापन समिति गठन आदेश, २०७६ यो नियमावली प्रारम्भ भएका मिति देखि स्वतःखारेज हुनेछ र सो गठन आदेश अनुसार भएगरेका सबै कार्य यसै नियमावली बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

अनुसूची-१
(नियम ३ को उपनियम २ सँग सम्बन्धित)

आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सूची (स्वास्थ्य संस्थाको तह अनुसार प्रदान गरिने
आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरू)

संघीय सरकारले निर्धारण गरे बमोजिम हुने ।

अनुसूची-२
(नियम ९ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)
डिस्चार्ज सारांश ढाँचा

स्वास्थ्य संस्थाको नाम.....	
स्वास्थ्य संस्था डिस्चार्ज (Discharge) सारांश	
विरामी परिचयपत्र नं.	मिति :
समस्याहरू :	
परिक्षण (Diagnostic) विवरण :	
उपचारको क्रममा भेटिएका तथ्य उपचार प्रक्रिया र पद्धति :	
उपचारको क्रममा स्वास्थ्य संस्थामा रहेको अवधि : भर्ना भएको अवधि : भर्ना नभएको :	
उपचार सम्बन्धी विवरण	सिफारिस औषधिको नाम, मात्रा र अवधि
डिस्चार्ज हुँदाको स्वास्थ्य अवस्था,सो समयमा दिएको निर्देशन :	
पुनःअस्पताल (Follow up) सम्बन्धी विवरण यस उपचारको क्रममा पुनःअस्पताल आउनु नपर्ने यस उपचारको क्रममा पुनःअस्पताल आउनु पर्ने मिति :	
अन्य आवश्यक कुराहरू :	
..... ईन्चार्जको हस्ताक्षर	

अनुसूची-३
नियम ४० को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित

पूर्वाधार स्वीकृतिको मनसाय पत्रका लागि निवेदन फाराम

श्री

निम्नानुसार प्रस्तावित अस्पताल र स्वास्थ्य संस्थाको संचालन तथा
पूर्वाधार स्वीकृतिको मनसाय पत्रका लागि देहाय अनुसार कागजात सहित निवेदन
फाराम पेस गरेका छु / छौं ।

.....
संचालक समितिको तर्फबाट

१. अस्पताल र स्वास्थ्य संस्थाको नाम :-
शैया संख्या :-
२. साधारण सेवा र विशेषज्ञ सेवा अस्पताल वा कस्तो स्वास्थ्य संस्थाहो उल्लेख
गर्ने :-
३. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) :
जिल्ला : पालिका : वडा नं. : टोल :
ब्लक नं. : टेलिफोन : मोबाइल : पो.ब.नं. :
४. स्वास्थ्य संस्था र अस्पताल खोल्न व्यक्तिहरु (५ प्रतिशत भन्दा बढी शेयर
धारण गर्नेहरुको मात्र) :-
नाम :
ठेगाना :
नागरिकता नं. :
मोबाइल नं. :
फोन नं. :

५. स्वास्थ्य संस्थाका लागि आवश्यक जग्गा र स्वामित्वको अवस्था
 (क) जग्गाका कित्ता, क्षेत्रफल र स्वामित्वका प्रकार :
 (ख) लिजमा भएक बुलियतनामा पेस गर्ने :
६. स्वास्थ्य संस्था र अस्पतालको वित्तीय स्रोत :
 (क) निजीलगानी (ख) बैंक कर्जा
 (ग) सरकारी (घ) अनुदान सहयोग
 (ङ) गैरसरकारी संस्थाबाट कर्जा लिइ संचालन गर्ने भए सोको
 विवरण
 (च) अन्य वित्तीय लगानी : (स्थीर पूँजीलागत) रु.
 (क) भवन तथा जग्गाका लागि : रु.
 (ख) औजार उपकरणका लागि : रु.
 वित्तीय लगानी : (चलपूँजीलागत) रु.
 रोजगार संख्या :
 अनुमानित आम्दानी: रु. अनुमानित मुनाफा :
 मासिक : रु. त्रैमासिक : रु. वार्षिक : रु.
७. देहायका विषयहरु समेत समावेश भएको व्यावसायिक कार्ययोजना
 (क) स्वीकृत संस्थाबाट प्रदान गन सेवाहरूका विवरण :

निदानात्मक सेवा	प्रतिकारात्मक सेवा	उपचारात्मक सेवा
एक्स-रे	खोप	प्रसूति तथा स्त्री रोग
अल्ट्रासाउण्ड	गर्भवती, सुत्केरी	जनरल मेडिसिन
इन्डोस्कोपी	जाँच	जनरल सर्जिकल
इसीजी, ट्रेडमिल	परिवार नियोजन	विशेषज्ञ सेवा : जस्तै (प्रसूति
प्रयोगशाला	सेवा, मृगौला रोग, स्नायु,
.....		आँखा, हाडजोर्नी, मानसिक
	

(ख) संस्थामा प्रयोग हुने आवश्यक उपकरणहरूको विवरण (संलग्न गर्ने):

- (१)
- (२)
- (३)
- (४)

(ग) संस्थामा सेवा पुऱ्याउनका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्तिको विवरण (संलग्न गर्ने) :

(१) विशेषज्ञ :

नाम : पद : योग्यता :

पार्ट टाइम/फुल टाइम :

(२) प्राविधिक :

नाम : पद : योग्यता :

पार्ट टाइम/फुल टाइम :

(३) प्रशासनिक :

नाम : पद : योग्यता :

पार्ट टाइम/फुल टाइम :

नोट :

- (१) संस्थामा कार्य गर्न प्राविधिक कर्मचारीहरू सम्बन्धित परिषद्मा दर्ता भएका हुनुपर्ने । सम्बन्धित परिषद्को प्रमाण पत्र अनिवार्य रूपमा पेस गर्नु पर्नेछ ।
- (२) कर्मचारीहरूको योग्यताको प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।
- (३) सरकारी कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरू संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ का दफा ५९ अनुसारको स्वीकृतिपत्र अनिवार्य रूपमा संलग्न हुनुपर्ने ।
- (४) प्राविधिक कर्मचारीहरूले कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरू भए सो को समेत विवरण खुलाउनु पर्नेछ ।

अनुसूची-४

नियम ४१ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नतिको अनुमतिको लागि निवेदन फाराम

(नियम..... को उपनियम (.....) सँग सम्बन्धित)

१. स्वास्थ्य संस्थाको नाम :
२. शैया संख्या (भएमा खुलाउने) :
३. साधारण सेवा र विशेषज्ञ सेवा स्वास्थ्य संस्था र अस्पताल कुन हो उल्लेख गर्ने :
४. संस्थाका ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) :
जिल्ला:
गाउँ र नगरपालिका : वडा नं.: टोल :
व्लक नं. : टेलिफोन न. :
५. संस्था सञ्चालन गर्ने व्यक्तिहरु :
नाम :
नागरिकता नं. :
ठेगाना :
फोन नं. :
मोबाइल नं. :
(आवश्यकता अनुसार थप गर्ने)
६. संस्थाको वित्तीय स्रोत :
क. निजी :
ख. शेयर कर्जा :
ग. सरकारी :
घ. गैर सरकारी संस्थाबाट कर्जा लिई संचालन गर्ने भए सो उल्लेख गर्ने :

(४)

९. संस्थामा सेवा पुर्याउनका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्तिको विवरण (संलग्न गर्ने) :

(क) विशेषज्ञ :

नाम : पद : योग्यता :

पार्ट टाइम/फुल टाइम :

(ख) प्राविधिक :

नाम : पद : योग्यता :

पार्ट टाइम/फुल टाइम :

(ग) प्रशासनिक :

नाम : पद : योग्यता :

पार्ट टाइम/फुल टाइम :

नोट :

- (१) सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्डहरु र पूर्वाधारहरु पूरा भए पश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाईनेछ ।
- (२) उपर्युक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरु संस्थामा संलग्न हुने हो, स्पष्ट उल्लेख हुनु पर्नेछ ।
- (३) सबै सेवाहरुको शुल्क विवरण विस्तृत रुपमा उल्लेख हुनुपर्ने ।
- (४) संस्थामा कार्य गर्ने प्राविधिक कर्मचारीहरु सम्बन्धित परिषद्मा दर्ता भएको हुनुपर्ने, सम्बन्धित परिषद्को प्रमाणपत्र अनिवार्य रुपमा पेस गर्नुपर्ने ।
- (५) कर्मचारीहरुको योग्यताको प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।
- (६) नेपाल सरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ का दफा ५९ अनुसारका स्वीकृतिपत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनुपर्ने ।
- (७) प्राविधिक कर्मचारीहरुले कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरु भए सो को समेत विवरण खुलाउनु पर्नेछ ।

नोट : स्वास्थ्य संस्था संचालनका लागि निवेदन दिँदा संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरू:

१. निवेदन फारम
२. कम्पनी दर्ता र संस्था दर्ताको प्रतिलिपि
३. संस्था र कम्पनीको विधान र प्रवन्धपत्र, नियमावलीको प्रतिलिपि
४. मूल्य अभिवृद्धि कर वा स्थायी लेखा दर्ता प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपि
५. स्थापना गर्न लागिएको ठाउँमा अस्पताल आवश्यक छ भन्ने सम्बन्धित वडाको सिफारिस पत्र
६. अस्पतालमा काम गर्ने जनशक्ति सम्बन्धी विवरण
 - (क) बायोडाटा
 - (ख) शैक्षिक योग्यता, तालिमका प्रमाणित प्रतिलिपि
 - (ग) प्राविधिक कर्मचारीहरूको सम्बन्धित काउन्सिलको दर्ता प्रमाणपत्रका प्रतिलिपि
 - (घ) नागरिकता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि
 - (ङ) जनशक्तिहरूको काम गर्ने समय (पार्ट टाइम र फुल टाइम किटान गर्नुपर्ने)
 - (च) मञ्जुरीनामा र कबुलियतनामा
७. औजार उपकरणको विवरण तथा स्रोत
८. सम्पूर्ण सेवा शुल्क विवरण खुलेको कागजात
९. भौतिक सामग्रीको विवरण
१०. प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) वा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (EIA) स्वीकृति पत्रका प्रतिलिपि (लागू हुने अवस्थामा मात्रै)
११. अस्पतालको विस्तृत सर्भेक्षण सहितको प्रस्ताव
१२. अस्पतालको आर्थिक नियमावली
१३. अस्पतालले लिने सेवा शुल्कको विवरण र गरीब तथा असहायलाई छुट दिने नीति
१४. प्रदान गरिने सेवाको विवरण

१५. जग्गा र घरको स्वामित्व
१६. घरको बहालमा लिइ सञ्चालन गर्ने भए घर बहाल सम्झौता-पत्र र भवन स्वास्थ्य संस्था संचालन गर्ने राष्ट्रिय भवन संहिता बमोजिम उपयुक्त छु भन्ने सम्बन्धि सिफारिस पत्र
१७. भवनको स्वीकृत नक्सा
१८. संस्थाको चलअचल सम्पत्ति विवरण तथा वित्तीय स्रोत
१९. संस्थाको कार्य योजना Scheme
२०. कर चुक्ता प्रमाण पत्र (लागू हुने अवस्थामा मात्रै)
२१. लेखापरीक्षण प्रतिवेदन (लागू हुने अवस्थामा मात्रै)
२२. विरामी बडापत्रको नमूना
२३. सम्बन्धित निकायको भवन संहिता सम्बन्धी स्वीकृति पत्र
२४. भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र
२५. सम्बन्धित निकायबाट भवनको नक्सा डिजाइन र निर्माण राष्ट्रिय भवन संहिता मापदण्ड बमोजिम भएको स्वीकृति पत्र ।

अनुसूची-५

नियम ४१ को उपनियम (२) सँग सम्बन्धित

स्वास्थ्य क्लिनिक, प्रयोगशाला, रेडियोईमेजिड सेवा तथा पोलिक्लिनिक सञ्चालन

अनुमति माग गर्ने निवेदन फाराम

१. संस्थाको नाम :

२. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) :

जिल्ला : गाउँ र नगरपालिका :

वार्ड नं.: ब्लक नं. :

टेलिफोन नं. : पो.व.नं. :

३. संस्था खोल्ने व्यक्तिहरु :

नाम : नागरिकता नं. :

ठेगाना : फोन नं. :

४. संस्थाको वित्तीय स्रोत :

क. निजी : ख. शेयर कर्जा : ग. वैदेशिक :

घ. गैर सरकारी : ड. सामुदायिक : च. अन्य :

५. संस्थाको क्षमता तथा बिस्तृत कार्य योजना :

सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्रहरु :

निदानात्मक सेवा	प्रतिकारात्मक सेवा	उपचारात्मक सेवा
एक्स-रे	खोप	प्रसूति तथा स्त्री रोग
इण्डोस्कोपी	एम.सी.एच.	अल्ट्रासाउण्ड
इसीजी,	परिवार नियोजन	जनरल मेडिसिन
ट्रेडमिल	गर्भवती, सुत्केरी	जनरल सर्जिकल
प्रयोगशाला	जाँच	विशेषज्ञ सेवा : जस्तै - आँखा,
अन्य सेवा :	परिवार नियोजन	नाक, मुटु, मृगौला रोग, स्नायु
फार्मसी		आदि

६. सेवा शुल्क (अलग र स्पष्टसँग) खुलाउने

७. संस्थामा सेवा हुन आवश्यक उपकरणहरुका विवरण तथा स्रोत :
८. संस्थामा सेवा पुर्याउनका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्तिको विवरण (संलग्न गर्ने) :
- (क) विशेषज्ञ :
- नाम : पद : योग्यता :
पार्ट टाइम/फुल टाइम :
- (ख) प्राविधिक :
- नाम : पद : योग्यता :
पार्ट टाइम/फुल टाइम :
- (ग) प्रशासनिक :
- नाम : पद : योग्यता :
पार्ट टाइम/फुल टाइम :

नोट :

- (१) सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्डहरु र पूर्वाधारहरु पूरा भए पश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाईनेछ ।
- (२) उपर्युक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरु संस्थामा संलग्न हुने हो, स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्नेछ ।
- (३) सबै सेवाहरुको शुल्क विवरण बिस्तृत रुपमा उल्लेख हुनुपर्ने ।
- (४) संस्थामा कार्य गर्ने प्राविधिक कर्मचारीहरु सम्बन्धित परिषद्मा दर्ता भएको हुनुपर्ने, सम्बन्धित परिषदको प्रमाणपत्र अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्ने ।
- (५) कर्मचारीहरुको योग्यताको प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।
- (६) नेपाल सरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ का दफा ५९ अनुसारका स्वीकृति पत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनुपर्ने ।
- (७) प्राविधिक कर्मचारीहरुले कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरु भए सोको समेत विवरण खुलाउनु पर्नेछ ।

अनुसूची-६

नियम ४१ को उपनियम (द) सँग सम्बन्धित

स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा नविकरण अनुमति दस्तुर

सि. नं.	संस्थाका किसिम	शुल्क निर्धारण इकाई	स्थापनाका लागि दस्तुर रकम रू.	नविकरणका लागि दस्तुर रकम रू.
१	अस्पताल तथा नर्सिङ होम	शैया संख्या	प्रति शैया रू. ४०००	प्रति शैया रू. ५००
२	डायग्नोस्टिक सेन्टर	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रू. १००००	प्रति सेवा रू. १०००
३	पोलिक्लिनिक र क्लिनिक	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रू. १००००	प्रति सेवा रू. १०००
४	आयुर्वेद अस्पताल र वैकल्पिक चिकित्सा	शैया संख्या	प्रतिशैया रू. २०००	प्रतिशैया रू. १०००
५	आयुर्वेद क्लिनिक	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रू. ५०००	प्रति सेवा रू. ५००

नोट: नगरपालिकाले तोकेका दुर्गम क्षेत्रमा स्वास्थ्य संस्था स्थापना वा विस्तार गरेमा नगरपालिकाको राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी माथि उल्लिखित दस्तुरमा निश्चित प्रतिशत छुट दिन सक्नेछ ।

